

KONSTEN I LANDET

Marie-Louise Ekman har varit kulturminister i tanken i tre år. Och konstprofessor i sju. Nu avgår hon från Konsthögskolan – och skriver sitt testamente. Om konst, politik och människor i Sverige.

Jag har nu varit kulturminister i tanken i cirka tre år. Dags att göra en sammanfattning. Bengt Göransson som varit kulturminister med ämbetsrum lär göra en annan verksamhetsbeskrivelse.

Alltså: De där tavlorna som utlovades till alla ensamstående har nu hamnat på sina platser och breven från nöjda tittare är oändliga. Låt mig inte här ta allför stor plats med att saxa ur dessa nöjda tittares beskrivningar ur sin nya verklighet, men just dessa rader kan ju jag inte låta bli att få med:

Kära nya kulturminister!

Efter det att statstavlan som kom med posten i torsdags hängdes upp har jag inte haft en lugn stund.

Jag har gråtit och tänkt tillbaka på alla de jular då jag så innerligt önskade mig något kärt och fick något annat.

Nu när denna tavla hänger på sin vägg förstår jag att det finns ett liv med viljor utanför mitt eget. Och att en vilja skulle vara så god tog det tydligen ett helt liv att komma fram till att förstå.

Tack kära staten för det helt osannolika ni nu har hängt upp på min vägg. Jag tänker från och med nu lova min samtid att så fort det är möjligt tänka

nyast möjliga tankar!

Jag är ny människa!

Med en tavla på min vägg!

Skriver en som inte har levat förr.

Så ser en borgare ut i vårt land.

Alltså, efter det att jag i mina tankar tillträtt som minister på denna post som kallas så mycket och som i praktiken innebär nästan allt en människa kan tänka ut. Förutom dessa gåvor från staten Tavlor, böcker och fria blyertspennor med därtill hörande block.

Ja, jag kanske ska orda om de bokberg som åker omkring i detta land just nu. Inte trodde väl någon i dessa videons och portabla telefonernas år att så många böcker skulle ut och resa! De är ju tunga!

Men som jag sa, en bok till varje barn och varje familj där båda parter fyllt fyrtio! Man får en ny syn på sin befolkning när man börjar att indela dem på det här viset!

Bokmänniska!

Taveltyp och blyertsgrupper!

För de som var berättigade till gratis blyerts med block var just grupper med inte mindre än fyra medlemmar!

Visste ni att detta land kanske enbart består av grupper! Aldrig har så många grupper befolkat ett land! Och här säger man att individen haft sitt värsta århundrade!

Vad gäller den stora medborgarkatalogen, där alla hamnar med bild som skickar in en nyss tänkt tanke som enbart handlar om de själva så har den inte blivit riktigt färdig ännu. Med så många deltagande tror jag inte något annat land klarat av att trycka upp ett sådant verk på kortare tid än vad vi verkar göra. Redan nu, och anmälningstiden har faktiskt inte gått ut för detta år ännu, så har vi sex miljoner medborgare med foton och namn och nyss tänkta färskva tankar om sig själva att trycka upp som tidsdokument för världen om landet Sverige!

Det finns en arbetsgrupp som försöker att räkna ut vad det skulle kosta om vi också tryckte detta på engelska någon gång i framtiden så att mäniskor i andra länder fick se hur vi här uppe i Norden såg ut när vi gjorde affärer med utlandet. Det finns redan en officiell bild av vissa, det tillstås, men denna mera utvecklade och djupdykande bild av den svenska mentaliteten, arvet och fantasierna, skulle på sitt sätt, jag jag säger det själv, kunna bli någon form av i alla fall svensk bibel.

Jag menar. Den blir som ett uppslagsverk, inte över städer, byar och tidigare uppfinningar, utan en så gott som fullständig förteckning över den sammanlagda hjärnverksamhet som råder i det här landet vid en viss tidpunkt, vad gäller i alla fall en fråga.

Så kommer alla fria teatergrupper som vid det här laget tappat sitt första ord och bara heter GRUPP! Vi har nu 61 stycken ensembler som heter allt från Grupp nr 1 till Grupp nr 61 och spelar teater utan detta lilla tilläggsord fri i början.

Att teater och frihet hör ihop har vi fastslagit på den senaste kulturstämman, där förresten landets alla slaktare bestämde sig att som en solidaritets-handling sälja all mat mald i ett år framöver för att visa hur det blir i munnen om man inte ser till helheten innan man börjar sitt arbete!

Det applåderades livligt av just skådespelarna som tröttnat att låta sig besminkas på ett sådant sätt att de också ibland behandlades just som djur, som en av deras talesmän sa som sedan gick i graven, då han tyckte att det sista ordet haft en sådan verkan att han inte ville vara med då orden blandades samman med minerna som han ansåg inte var lika väl repeterade från sina kollegor.

Denne gamle skådespelare fick en biff uppkallad efter sig. Alltså en heckebiff som sedan ska bli en hel stek när slaktarna bestämmer sig för nästa

solidaritetshandling. Denne skådespelare finns med på listan över namngivna bemärkta personer som kommer att utforma vårt köttätande i framtiden!

Vad gäller lufter!

Alltså de häng av tygstycken som skyler nästan varje svenskt hem, och som vi i kulturministeriet förfasat oss över så grundligt sedan vi kom till makten, så har faktiskt inte mycket skett där!

Detta är väl ett av de områden där jag helt enkelt erkänner att jag misslyckats än så länge. Folk ger inte upp. De skyler och hänger och vill inte att förbipasserande och engångstittare ska kunna kika in utan alltför stor ansträngning.

De ställer sina stolar och skåp längst in i lägenheterna. Gärna i mörka hörnor. Istället för starka takljus använder de sig av levande fladdrande ljus som strax dör ut. De sitter sedan i mörkret och talar, och de ensamma nattvandrarerna får fortsätta till sina hem utan nya bilder på näthinnan.

Det är elakt!

Detta har jag också påpekat så många gånger i mina tal, när jag åkt runt omkring inne i min hjärna att jag undrar om folk här faktiskt tycker en aning illa om mig!

Har jag någon makt?

Eller tycker de att det var bättre på Bengt Göranssons tid?

Jag vet inte!

Rätta mig om jag har fel men gör det då helst i bildform, då jag läser detta språk mer obehindrat än något annat.

Så!

Inne i mitt huvud går det inte riktigt så fort som man skulle kunna vänta sig.

Jag menar. I en del böcker kan man få för sig att tanken rör sig med en sådan hastighet att handlingen har svårt att hänga med!

Så icke för mig!

Jag har min handling klar! Så går jag in i mitt huvud. Och vad sker där?

Jo, jag får vänta!

Tanken har en benägenhet att haka upp sig vid de mest omöjliga tillfällena, och jag får sitta där och vänta med hela min kropp på någon bergkant, och se ut som om jag tittade ut över något, kanske

njuter, säger en förbissaerande människa som inte känner mig alls. Självet jag att jag håller på att ta livet av mig på något ofarligt vis, bara för att skrämma min själv till en förflyttning.

Pusch!

Förbryllande tankar och just på Sveavägen där jag gått så många gånger. Man kunde tro att man skulle vara trygg i sin egen stad.

Lugn!

Inte gå omkring och tänka så där sladdrigt! Som om man inte blivit född utan fortfarande var någon form av väntande gen!

Här står jag och tänker snart bli befruktad av något i manlig väg!

Tänk om jag blir ett barn! Blir jag trilling så dör jag! Åtminstone en bit av mig! Nej jag vill bli ett ensamt barn gärna med en skolgång där jag lär känna rätt personer för min framtid så att jag sedan kan åka utomlands och sola tillsammans med en som talar utmärkt kanske spanska i vilket fall som helst italienska!

Usch så jag ser ut!

Är jag ägg eller spermie?

Att jag inte frågade innan jag gick ut! De sa bara till mig att gå ut och leka ett tag och satte inte ens på rätt kläder!

Herregud!

Inne i mitt huvud har visst inte någon fått mat ännu!

Hallå! Vi äter nu! Alltså vi som hänger här utanför! Och som befinner oss på varsin hängande sida om kroppen. Jag kallas arm och min kamrat här kallas visst också arm tillsammans tänker vi höja denna bågare!

Det är viss någon instinkt!

Denna berusning är helt och hållet skapad av mig själv, för jag har inga pengar att dricka för, dessutom är jag inte glad om jag blir yr i huvudet på samma gång som jag ser en person.

Nej.

Denna hjärnförfriskning har jag gett mig själv medan jag utanpå ser helt normal ut. Jag kan tänka mig att en som passerar just nu tänker att den där var inte lustig att se på!

Det sa jag också på ett kulturseminarium där jag bara hoppade in!

Det gällde rörelsen i landet! Jag sa att stegen som varje människa tog var dag var det viktigaste vi i koreografisk väg kunde uträtta just nu!

Om varje människa började sina dagar med att hoppa tre steg åt höger och sedan tre steg åt valfritt håll, för att få mer fantasi i landet, så skulle det antagligen födas oförutsägbara bilder mitt framför folks ögon, som skulle göra att när sedan dessa människor satte sig ner framför ett stillastående skrivbord till exempel, skulle de fortfarande på sina näthinnor ha den del av befolkningen de mötte på väg till bussen kanske i sitt tredje eller andra hopp beroende på var de gick på, i sina huvuden.

Då skulle kanske ett av tre beslut komma ut med något annat ord i sig än under Bengt Göranssons tid!

Och!

Där kan man ju se vad denna självskapande kulturpolitik som jag och mitt nya departement i västra hjärnkontoret har väckt för tankar hos folk som faktiskt hade huvudena fulla av tankar men trodde det var minnen eller olustiga upplevelser!

Det var kultur!

Nu har jag just en kulturkurs i olustiga tankar inne i mitt huvud tillsammans med de styrande politikerna i landet!

De grinar illa!

De vill inte riktigt tro på vad de säger! De vill att allt ska vara minnen! Eller en och annan eländig barndomsupplevelse! De vill gärna att man ska säga att när de var små så var de till skillnad från oss som uppfostrats av dom misshandlade inte bara fysiskt utan också psykiskt!

Man tänkte ju så enahanda tankar förr i tiden om man inte kom från bildade familjer med stora bibliotek!

Tänk bara på vad massmedia betyder i dag! Vad fort det går! Med vilken hastighet vi i alla länder kommunicerar med varandra! Vi kan byta tankar som man bytte spårvagn förr i tiden! Alltså då gick spårvagnarna ofta!

I dag har man tagit ner dom. Förresten lägger man ny räls på Strandvägen i dag bara för att kunna förflytta sig lika snabbt i tanken som man gjorde just med spårvagn i går!

Det sa jag till våra politiker!
Fortfarande inne i huvudet hade vi vår mötesplats då alla hade så ruskigt svårt att komma ifrån! De har man och barn och villkor som ställs på dem överallt så en tänkt kulturminister som jag får ju hela tiden jobba i det tysta!

Jag dunkade huvudet mot väggen för att skrämja dem en aning! Tystnad sa jag inte då jag lider av för mycket väntan mellan orden. Jag är en sådan som vill ha ord i luften. Hellre för många än för få så man kan svinga sig i något av dem och fly ifall det börjar brännas under marken.

Fortfarande den mentala!
Jag talar om hjärnbarken! Där satt alla som tysta stubbar! En herre efter en annan avlöst av någon kortvuxen dam med stubbat hår, alla invanda och valda på samma vis efter samma kostymmått.

Kan du eller kan du inte!
Vad vet ju inte vi som inte är med i regeringen!

Men någon form av eget penningssystem har de och egna portgångar med egna lås, och personal som förser dem med rätt ord i alla de grupper av folk som vill ha några pärlor kastade till sig!

Jag sa till dem efter att med blicken ha förflyttat mig över deras näsrötter. Detta för att skapa en imaginär linje. Jag sa alltså till dessa påhittade figurer.

Jag är visserligen en tänkande människa.

Men att skapa ett utseende på en hel djävla regering det kan vara för mycket för mig som en tänkt kulturminister till skillnad från Bengt Göransson som ju alla har en fullständig bild av.

Drastiskt!! Tror jag att någon från moderata samlingspartiet sa.

Mycket, sa nog någon från mitten!

De andra var fulla tänkte jag, men såg sedan deras fuktiga ögon, och såg då att de var så rörda över denna tanke att ge en

bild åt folks tankeverksamhet att de skakade av medhåll och inte något annat!

Herregud!
Här sitter jag med en regering som faktiskt bara vill gott!

Vartenda krav får jag igenom! De vill ha nya steg! De vill genom det sätt på vilket folk dyker upp på gatan tala om ifall denna människa är en nytänkare eller inte! De vill genom gåvor till folket få dem att tro att de lever bara en gång!

I min hjärna var detta inte en så dålig regering i alla fall!

Kulturen hade en högberg och vad jag kunde minnas satt jag själv i högsätet där ju det tänkande stod högst alltså nu menar jag inte ute i verkligheten under Bengt Göranssons tid! Jag menar i en tänkt socialdemokrati med en tänkt kulturminister!

Vad säger ni om det?
Detta var mitt tal! Innan jag trädde till! I mitt huvud hurrade folket!

I verkligheten kommer jag att sluta som måleriprofessor efter sju år på en statlig institution som kallas Konsthögskolan, och som hur komiskt det än låter, faktiskt ligger framför regeringens fötter! Efter sju år i statens tjänst fick jag en viss lust att uttrycka mig!

I en tidning som inte tänker illa om staten!

Så: Om befolkningen i detta landet behandlades som vi målarprofessorer behandlar den färg vi ser på våra elevers tavlor.

Med en ömhet.
Den respekt.
Det allvar.

På viset vi ställer våra frågor om de påståenden eleverna just slungat ut med hjälp av sin färg.

Om man jämför det svenska folket med de färgklickar jag just sett i sju år i denna undervisningens högberg, så kan jag bara hoppas att någon av alla dessa sega hala svenskar också ska få vara med om den verbala fest som kan ljuda då riktigt intresserade människor tar det på allvar så de ser framför sina ögon.

Och sedan försöker att förstå vad det är som ligger bakom just dessa formers

framväxt!

Att man gjorde just detta färgval!
Varför gjorde man sig ett visst besvär!
En form som slingrar sig över en annan! Bara för att skapa illusion!

För att på grund av just detta beslut fungerar målningen som just den vandring för ögat den är tänkt att vara!

Har eleven tänkt på detta?
Oftast!

Den hade en dunkel aning om att vissa diskussioner med en viss sorts allvar försiggår på detta stället! På andra platser spelar man musik. Och dansar till.

Man kanske får skrika ett enstaka ord för att veta om man ska få en Coca-Cola eller inte!

Så inte här.
Vet eleven det?
Ja! Tjoho!

En svensk med radhus blir sämre behandlad än en tub zinkvitt! Som målarprofessor gråter jag över den halvt tillplattade tuben i människokläder, jag önskar honom givetvis ett bättre öde! Helst i form av ett möte med en ultramarine och med litet kromgult i kanten.

Hör upp ni gamla färger!
Vi som har trånande ögon vet hur ni ser ut under kläderna!

Måste spådas med något för att inte tjockna för fort och utan fernissa sjunker ni in i livets duk utan lyster ifall ni inte är pålagda med en sådan teknik att ni håller!

Vet ni att handlaget är det yppersta?
Vet ni att just ni har hamnat inne i en pensel som varvar just er personlighet på ett sådant sätt att ni kommer till er fördel och bildar något stilfullt som tillsammans med en annan färg klingar som den ska?

Vet ni detta?
Ni! Färgerna på paletten Sverige!
Vad ska vi göra tillsammans i framtiden?

Från och med den första juni i år tänker jag begagna mig av de kunskaper jag inhämtat i denna konstens högberg mitt emot regeringens ena fot för att med hjälp av färger i helt nytt material måla på andra ytor än som målats på tidigare!

Sagt och inte ännu gjort!

MARIE-LOUISE EKMAN 25 MAJ 1991